

До 120-річчя українського футболу
ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ФУТБОЛУ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

Анотація. У статті аналізується література з розвитку історії футболу в Україні. Визначено дати проведення національної футбольної першості, національних чемпіонатів з футболу та міжнародних футбольних змагань.

Ключові слова: історія, футбол, чемпіонат, кубок, міжнародні змагання.

Постановка проблеми. З проголошенням у 1991 році України як незалежної держави український футбол почав набувати самостійності. 6 березня в Києві відбулася установча конференція Федерації футболу України, на якій новим головою федерації було обрано відомого в минулому воротаря київського “Динамо” Віктора Максимовича Банникова. Він змінив на цій посаді Миколу Федоровича Фоміних. Радою Федерації футболу України на прохання Федерації футболу СРСР було дано згоду на догравання першості СРСР 1991 року з участю українських команд і на участь українських гравців у відбіркових матчах Чемпіонату Європи 1992 року. Цьому сприяла обіцянка голови Федерації футболу СРСР В. І. Колоскова, тогочасного віце-президента Міжнародної федерації футболу (ФІФА), підтримати Федерацію футболу України в міжнародних структурах і прийняти її у члени ФІФА [4]. Після цієї конференції було поставлено завдання розробити нову офіційну емблему Федерації футболу України. Вирішувалося це питання декілька місяців, адже її необхідно було затвердити на наступному засіданні Ради Федерації футболу України. Це засідання було проведено після того як на засіданні Верховної Ради УРСР 24 серпня було прийнято рішення про незалежність України й 1 грудня 1991 року на Всеукраїнському референдумі ця незалежність була підтверджена. Увесь же 1991 рік Федерація футболу України займала помірковану й обдуману позицію, розробляючи й обговорюючи різні варіанти проведення національного чемпіонату України [4].

Мета статті полягає у вивченні літературних джерел і періодичних видань з ціллю дослідження історії проведення збірною командою України з футболу міжнародних матчів, національних чемпіонатів, розіграшів Кубка України, а також визначення капітанів і головних тренерів національної збірної команди України з футболу.

Результати дослідження. Вивчення літературних джерел [1; 2; 3; 4; 5; 6] показує, що перший національний чемпіонат України з футболу був проведений у трьох лігах за участю 68 команд; у вищій – 20, першій – 30, перехідній – 18. Чемпіонами України у вищій лізі вперше стали футболісти сімферопольської “Таврії”, які у фінальному матчі на львівському стадіоні “Україна” виграли з рахунком 1:0 у київського “Динамо”. Гол на 77 хвилині у ворота киян забив Сергій Шевченко. Команди виступали в таких складах: “Таврія” — Колесов, Шевченко, Турчиненко, Головка, Вишнякуас, Воронежський, Окарін (Михайлусь, 77 хв., Єсін, 86 хв.), Алібаєв, Гетіков, Гладішев, Новиков; “Динамо” — Мартинкенас, Лужний, Безсмертний (Матвєєв, 54 хв.), Алексаненков, Шматоваленко, Ковалець, Д. Мороз, Заєць, Саленко, Беца, Шаран (Грицина, 77 хв.). Кращими бомбардирами першого чемпіонату України стали: Юрій Гудименко (“Таврія”) – 12 голів. Тимерлан Гусейнов (“Зоря”–МАЛС) – 11, Іван Гецько (“Чорноморець”) – 10 голів.

До першого липня 2002 року в Україні проведено 11 національних чемпіонатів з футболу, їх переможцями у вищій лізі були: в 1992 – “Таврія” (Сімферополь); у 1993–2001 рр. – “Динамо” (Київ); у 2002 р. – “Шахтар” (Донецьк). Найкращими бомбардирами у цих чемпіонатах стали: Юрій Гудименко (“Таврія”) 12 голів; Сергій Гусєв (“Чорноморець”) – 17 голів; Тимерлан Гусейнов (“Чорноморець”) – 18 голів; Арсен Аваков (“Торпедо”) – 21 гол; Тимерлан Гусейнов (“Чорноморець”) – 20 голів; Олег Матвєєв (“Шахтар”) – 21 гол; Сергій Ребров (“Динамо”) – 22 голи; Андрій Шевченко (“Динамо”) – 18 голів; Максим Шацьких (“Динамо”) – 20 голів; Андрій Воробей (“Шахтар”) – 21 гол; Сергій Шищенко (“Металург”, Донецьк) – 12 голів.

У 1992 році був проведений перший розіграш Кубка України з футболу. Його першим володарем став одеський “Чорноморець”, який виграв фінальний матч у харківського “Металіста” у Києві на Республіканському стадіоні в додатковий час з рахунком 1:0. Гол у ворота харків’ян забив на 107-й хвилині Ілля Цимбарал. Команди виступали у таких складах: “Чорноморець” – Гришко, Нікіфоров, Шелепницький (Іарфенов, 75), Букель, Третяк, Яблонський, Цимбарал, Гецько, Кошелюк (Спицин, 108), Сак, Гусєв (Зірченко, 79); “Металіст” – Помазун, Касторний (Боровик, 91), Яловський (Коваленко, 108), Панчишин, Пец, Николаєнко, Хомуха, Кандауров, Аджоев (Шинкарев, 112), Презетко, Колесник.

До 1 липня 2002 року в Україні було розіграно 11 кубків України з футболу. Їх володарями стали: в 1992 р. – “Чорноморець” (Одеса); у 1993 р. – “Динамо” (Київ); у 1994 р. – “Чорноморець” (Одеса); у 1995 р. – “Шахтар” (Донецьк); у 1996 р. – “Динамо” (Київ); у 1997 р. – “Шахтар” (Донецьк); у 1998 р. – “Динамо” (Київ); у 1999 р. – “Динамо” (Київ); у 2000 р. – “Динамо” (Київ); у 2001 р. – “Шахтар” (Донецьк); у 2002 р. – “Шахтар” (Донецьк):

З отриманням Україною незалежності національна збірна України з футболу розпочала свої ігри на міжнародній арені. Перший товариський міжнародний матч вона провела 29 квітня 1992 року в місті Ужгород на своєму полі з командою Угорщини. Гра завершилася з рахунком 1:3 на користь угорських футболістів. Гол у ворота угорців забив Іван Гецько. У цьому ж році збірна України зіграла на виїзді ще 3 матчі зі збірними США (0:0), Угорщини (1:2) і Білорусі (1:1). З 4-х проведених зустрічей 2 зведені внічию і дві виграно, загальний рахунок м’ячів – 3:6.

У 1993 році збірна команда України з футболу провела 6 товариських матчів зі збірними Ізраїлю (1:1), Литви (2:1), Хорватії (1:3), Мексики (1:2) і два з командою США (2:1 і 1:0). З 6 зустрічей 3 виграно, 1 зведена внічию і 2 програні, загальний рахунок м’ячів – 8:8.

У 1994 році збірна команда України з футболу провела 9 міжнародних матчів, з них 6 товариських зі збірними Ізраїлю (0:1), Білорусі (3:1), Болгарії (1:1), Об’єднаних Арабських Еміратів (1:1), 2 матчі з Південною Кореєю (0:1; 0:2) і 3 відбіркові ігри чемпіонату Європи зі збірними командами Литви (0:2), Словенії (0:0) і Естонії (3:0). З 9 міжнародних матчів 2 виграно, 3 зведено внічию і 4 програно, загальний рахунок м’ячів – 8:9.

У 1995 році збірна команда України з футболу провела 7 відбіркових матчів чемпіонату Європи з футболу з такими збірними командами: 2 з Хорватією (0:4, 1:0), 2 – з Італією (0:2, 1:3), Естонією (1:0), Литвою (3:1) і Словенією (2:3). З 7 міжнародних матчів 3 виграно і 4 програні, загальний рахунок м’ячів – 8:13.

У 1996 році збірна команда України з футболу провела 6 міжнародних матчів, з них 3 товариських зі збірними Молдови

(2:2), Туреччини (2:3), Литви (5:2) і 3 відбіркові ігри чемпіонату Європи з футболу зі збірними командами Північної Ірландії (1:0) і 2 з Португалиєю (2:1 і 0:1). З 6 міжнародних матчів 3 виграно, 1 зведено внічию і 2 програно, загальний рахунок м'ячів – 12:9.

У 1997 році збірна команда України з футболу провела 10 міжнародних матчів, з яких 1 товариський зі збірною Молдови (1:0), 7 відбіркових матчів чемпіонату Європи з футболу з командами Північної Ірландії (2:1), по 2 матчі з командами Албанії (1:0 і 1:0), Вірменії (1:1 і 2:0), Німеччини (0:2 і 0:0) і 2 матчі плей-офф чемпіонату світу зі збірною Хорватії (0:2 і 1:1). З 10 міжнародних матчів 5 виграно, 3 зведено внічию і 2 програно, загальний рахунок м'ячів – 9:7.

У 1998 році збірна команда України з футболу провела 5 міжнародних матчів з яких 2 товариські зі збірними Польщі (1:2) і Грузії (4:0) та 3 відбіркові матчі чемпіонату Європи з командами Росії (3:2), Андорри (2:0) і Вірменії (2:0). З 5 міжнародних матчів 4 виграно і 1 програно, загальний рахунок м'ячів – 12:4.

У 1999 році збірна команда України з футболу провела 11 міжнародних матчів, з яких 2 товариські зі збірними Болгарії (1:1) і Грузії (1:0), 7 відбіркових матчів чемпіонату Європи з командами Андорри (4:0), по 2 матчі з командами Ісландії (1:1, 1:0), Франції (0:0, 0:0) і Росії (1:1) та 2 плей-офф чемпіонату Європи з командою Словенії (1:2 і 1:1). З 11 міжнародних матчів 3 виграно, 7 зведено внічию і 1 програно, загальний рахунок м'ячів – 11:6.

У 2000 році збірна команда України з футболу провела 5 міжнародних матчів, з яких 2 товариські з командами Болгарії (1:0) і Англії (0:2) і 3 відбіркові матчі чемпіонату Європи з командами Польщі (1:3), Вірменії (3:2) і Норвегії (1:0). З 5 міжнародних матчів 3 виграно і 2 програно, загальний рахунок м'ячів – 6:7.

У 2001 році збірна команда України з футболу зіграла 13 міжнародних матчів, з яких 2 товариські з командами Грузії (0:0) і Латвії (1:0), 7 відбіркових матчів чемпіонату Європи з командами Норвегії (0:0), Польщі (1:1), 2 матчі з командами Білорусі (0:0 і 2:0), 2 – з Уельсу (1:1 і 1:1), Вірменії (3:0), 2 матчі плей-офф чемпіонату світу зі збірною Німеччини (1:1 і 1:4) та 2 турнірні матчі з командами Румунії (1:0) і Кіпру (3:4). З 13 міжнародних матчів 3 виграно, 7 зведено внічию і 1 програно, загальний рахунок м'ячів – 14:13.

За першу половину 2002 року збірна команда України з футболу зіграла 5 міжнародних матчів, з яких 3 товариські з командами Японії (0:1), Румунії (1:4) і Грузії (2:1) та 2 турнірні матчі з командами Югославії (2:0) і Білорусі (0:2). Із 5 міжнародних матчів 2 виграно і 3 програно, загальний рахунок м'ячів – 5:8.

З 1992-го по 1 червня 2002 року національна збірна команда України з футболу провела 81 міжнародний матч (32 вдома, 43 на виїзді і 6 на нейтральному полі) зі збірними 34 країн світу, з яких 31 виграла (14 вдома, 15 на виїзді і 2 на нейтральному полі), 24 звела внічию (13 вдома, 10 на виїзді і 1 на нейтральному полі) і 26 програла (5 вдома, 18 на виїзді і 3 на нейтральному полі). В цих іграх було 96 голів забито і 90 пропущено, з них відповідно 47:28 вдома, 44:56 на виїзді і 5:6 на нейтральному полі. Найбільше було зіграно матчів зі збірною Вірменії – 6, з яких 4 виграно і 2 зведено внічию, співвідношення м'ячів 11:3. По 5 матчів було зіграно зі збірними Хорватії (1 виграно, 1 зведено внічию і 3 програно, рахунок голів 3:10) і Білорусі (2 виграно, 2 зведено внічию і 1 програно, рахунок голів 6:4). Найкращими бомбардирами збірної України в ці роки були Андрій Шевченко – 19 голів, Сергій Ребров – 13 і Тимерлан Гусейнов – 8 голів.

З 81 міжнародного матчу з футболу за статусом національна збірна України зіграла 24 матчі чемпіонату світу (з яких 10 виграно, 9 зведено внічию і 5 програно, рахунок голів 26:22), 22 – чемпіонату Європи (з яких 9 виграно, 7 зведено внічию і 6 програно, рахунок голів 27:22), 31 товариський матч (з яких 11 виграно, 8 зведено внічию і 12 програно, рахунок голів 38:39) і 4 футбольні матчі в міжнародних турнірах (з яких 1 виграно і 3 програно, рахунок голів 5:7).

Капітанами національної збірної України з футболу в ці роки були: Олег Лужний (у 33 іграх, з яких 11 виграно, 13 зведено внічию і 9 програно, рахунок голів 41:38); Олександр Головка (13, 4, 4, 5, 13:14); Юрій Калитвинцев (12, 7, 2, 3, 16:10), Сергій Беженар (5, 2, 2, 1, 6:6); Юрій Максимов (4, 2, 1, 1, 3:3); Ігор Кутепов (3, 2, 0, 1, 4:3); Владислав Ващук (2, 1, 0, 1, 5:4); Сергій Дірявка (2, 0, 0, 2, 0:3); Андрій Шевченко (1, 1, 0, 0, 2:1); Євген Драгунов (1, 0, 0, 1, 1:2); Геннадій Литовченко (1, 1, 0, 0, 3:0); Олексій Михайличенко (1, 0, 1, 0, 1:1); Ігор Петров (1, 0, 0, 1, 0:2); Сергій Третяк (1, 0, 1, 0, 0:0); Юрій Шелепницький (1, 0, 0, 1, 1:3).

Головними тренерами національної збірної команди України з футболу з 1992-го по 1 липня 2002 року були: Йозеф Сабо (провів 34 гри, з яких 16 виграно, 12 зведено внічию і 6 програно, рахунок м'ячів 47:26); Валерій Лобановський (18, 6, 7, 5, 20:20); Олег Базилевич (11, 4, 3, 4, 13:14); Анатолій Коньков (7, 3, 0, 4, 8:13); Віктор Прокопенко (3, 0, 1, 2, 2:5); Микола Павлов і Володимир Мунтян (2, 0, 0, 2, 0:3); Микола Павлов і Леонід Ткаченко (1, 0, 1, 0, 1:1).

Висновки. Вивчення й аналіз літературних джерел і періодичних видань засвідчують, що з проголошенням незалежності України в країні почав цілеспрямовано розвиватися футбол. Насамперед була створена Федерація футболу України і її прийняли в члени Міжнародної федерації футболу (ФІФА). Була також розроблена й затверджена нова офіційна емблема Федерації футболу України. З 1992 року в Україні почали проводитися національні чемпіонати з футболу, розіграші Кубка України з футболу, національна збірна команда з футболу розпочала свої ігри на міжнародній арені, тобто виступи на чемпіонатах світу і Європи. Це дозволило українській збірній команді з футболу під керівництвом головного тренера Олега Блохіна вперше в своїй історії здійснити мрію мільйонів вітчизняних уболівальників – здобути путівку на чемпіонат світу з футболу 2006 року. У відбірному турнірі збірних Туреччини, Данії і Греції українська футбольна команда забезпечила собі перше місце. Під час чемпіонату світу 2006 року збірна команда України з футболу виграла в футболістів Туніса, Саудовської Аравії та Швейцарії і програла збірній команді Італії – майбутньому чемпіону світу. Серед 32 країн – фіналістів Кубка світу українська збірна команда з футболу поділила 5-8 місце й у світовому рейтингу вперше зайняла п'ятнадцяту сходинку.

Література

Абетка футболіста: навчальний посібник / Уклад. Б. Ф. Ведмеденко, М. Д. Зубалій, В. О. Мужичок, В. О. Марчук [за ред. М.І. Маниліча]. – Чернівці : Рута, 2002. – 232 с.

Віхров К. Л. Футбол у школі: навчально-методичний посібник / К. Л. Віхров. Друге вид. виправл. і доп. – К.: Комбі ЛТД, 2004. – 256 с.

Золоті сторінки олімпійського спорту України. 1894-2000 / За ред. Івана Федоренка. Авт. колектив: В.М. Платонов (керівник), М.М. Бака ..., М.Д. Зубалій та ін. – К. : Олімпійська література, 2000. – 192 с.

Киевский футбол на рубежах времен. Люди, события, факты. II том (1961 – 1991 гг.) / Автор-составитель А. Ф. Коломиец. –

К.: "А-ДЕПТ", 2010. – 624 с.

Михалюк Ю. Професіональний футбол України. Довідково-статистичне видання за підсумками сезонів 1996/1997–2001/2002 рр. / Ю. Михалюк. – К., 2002. – С. 121–128.

Сорока М. М. Український футбол на чемпіонатах світу / М. М. Сорока, О. М. Сорока. – К.: ВАТ "Вид-во "Київська правда", 2006. – 288 с.

Футбол. Довідник. Упорядник Р. В. Дмитрів. – Івано-Франківськ: Плай, 2006. – 352 с.

Футбол – 1991. Довідник-календар. Упорядник Б. А. Нартовський. – К.: Здоров'я, 1991. – С. 5–12.

Николай Зубалий, Корнелий Жукотинский. ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ ФУТБОЛА В НЕЗАВИСИМОЙ УКРАИНЕ.

Аннотация. В статье анализируется литература по развитию истории футбола в Украине. Определены даты проведения национальных футбольных первенств, национальных чемпионатов с футбола и международных футбольных соревнований.

Ключевые слова: история, футбол, чемпионат, кубок, международные соревнования.

Mikola Zubaliy, Korneliy Jukotytsky. HISTORY OF DEVELOPMENT OF FOOTBALL IN UKRAINE

Annotation. In the article have analysis the literature of history development football in Ukraine. Determine the dates begin of the national football championship of the national football Cup meet and of the international football competition.

Key word: history, football, championship, cup meet, international competition.

М. Д. Зубалій, старший науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку Інституту проблем виховання НАПН України, кандидат педагогічних наук.

К. Жукотинський, начальник Чернівецького відділення Комітету з фізичного виховання та спорту МОН України, голова оргкомітету кандидат педагогічних наук